

Redegørelse for status på aktiviteter gennemført i 2015 under Kemikalieindsats 2014-17

Ifølge aftalen af 23. oktober 2013 om ny kemikalieindsats 2014-17 skal der årligt gøres status over aftalen.

Status for planens gennemførelse - generelt

Størstedelen af initiativerne i Kemikalieindsatsen har et flerårigt sigte, og en række af aktiviteterne forventes at køre i hele planperioden 2014-2017. De årlige redegørelser har i det lys primært fokus på væsentlige konkrete resultater og indsatser i det forløbne år.

Status for initiativerne er inddelt efter Kemikalieindsatsens tre overordnede områder: **1. International indflydelse**, **2. Giftfri produkter** og **3. Ressourcer i kredsløb**. I det følgende er hovedindsatserne, som de er beskrevet i Kemikalieindsatsen, *anført i kursiv* og status er herefter beskrevet under hver hovedindsats.

Kemikalieindsats 2014-17 kan læses på www.kemikalieindsatsen.dk

1. International indflydelse

Overordnet: *Danmark arbejder målrettet for at begrænse udsættelsen af vores miljø- og sundhed for skadelige kemikalier i hverdagen gennem påvirkning af EU kemikaliereregulering: REACH, CLP, detergentforordning, f-gasforordning mv. samt de produktspecifikke områder som f.eks. legetøj, kosmetik og elektronik*

Under REACH- og CLP-forordningerne har medlemslandene mulighed for at igangsætte EU-regulering af kemiske stoffer. Ligeledes deltager Danmark aktivt i EU's beslutningsprocesser i bl.a. REACH-komiteén og det europæiske Kemikalieagentur (ECHA) Medlemsstatskomité (MSC), og medarbejdere fra Miljøstyrelsen deltager i arbejdet i Kemikalieagenturets videnskabelige komitéer, RAC og SEAC.

I 2015 har Danmark udarbejdet og fremsendt et forslag til EU-begrænsning af anvendelsen af en polyfluoreret silanforbindelse i visse sprayprodukter til imprægnering af overflader. Undersøgelser i rottestudier har vist, at brugen af produktet kan resultere i akutte forgiftninger, og giftcentre i flere lande har rapporteret om forgiftningstilfælde. Forslaget skal nu til behandling i ECHA's komiteer.

I henhold til REACH skal ECHA vurdere behovet for at foreslå en EU-begrænsning af de fire ftalater DEHP, DBP, DIBP og BBP. ECHA har inviteret Danmark til at deltage i arbejdet, og der arbejdes pt. på færdiggørelse af et fælles forslag til EU-begrænsning af brugen af de fire ftalater i forbrugerprodukter til indendørs brug og produkter, der kan komme i langvarigt kontakt med hud. Forslaget fremsendes i foråret 2016.

Danmark har endvidere udarbejdet og fremsendt et klassificeringsforslag på ftalaten DINP som reproduktionsskadeligt, kategori 1B.

Miljøstyrelsen kommenterer løbende på relevante forslag fra andre lande, f.eks. klassificeringsforlag for biocidet MI/MIT, og forslag til anvendelsesbegrænsning af methanol.

Endelig deltager medarbejdere fra Miljøstyrelsen i ECHA's videnskabelige komitéer, RAC (Risikovurderingskomitéen) og SEAC (den Socio-økonomiske komité), hvor de bl.a. har fungeret som rapporteurs for forslag til EU-begrænsning af Bisphenol A i kasseboner.

Miljøstyrelsen er også aktiv i de komiteer og arbejdsgrupper i EU, som diskuterer og beslutter regulering af kemiske stoffer i forbrugerprodukter under Kosmetikforordningen, Legetøjsdirektivet, RoHS (elektronik) og generel produktsikkerhed. Et væsentligt resultat for 2015 er forbud mod fire ftalater i elektronik. Danmark har endvidere særligt presset på for regulering af MI i kosmetik og for en regulering af tatoveringsfarver. Det arbejde fortsætter i 2016.

Hovedindsats: Danmark arbejder målrettet for optagelse af problematiske stoffer på REACH kandidatlisten mhp. udfasning og substitution af stofferne

Danske bidrag til EU arbejdet med at få alle relevante stoffer på kandidatlisten

Kommissionen udarbejdede i foråret 2013 sammen med medlemslandene en såkaldt "SVHC 2020 køreplan" (Substance of Very High Concern) med det formål, at alle relevante særligt problematiske stoffer er optaget på REACH kandidatlisten senest i 2020. Danmark har også i 2015 deltaget aktivt i arbejdet under SVHC-Roadmappen. Danmark havde således bl.a. formandskabet i gruppen, der omhandler optag af kræftfremkaldende, reproduktionstoksiske og mutagene stoffer på kandidatlisten. Danmark deltog desuden i to ekspertgrupper for henholdsvis hormonforstyrrende stoffer og de mest miljøfarlige stoffer (PBT – stoffer: Persistente, Bioakkumulerende og Toksiske) samt koordineringsgruppen for allergifremkaldende stoffer. Ftalaten DCHP er af Sverige i samarbejde med Danmark foreslået til kandidatlisten i august 2015 med begrundelse i stoffets klassificering som reproduktionstoksisk i kategori 1B og dets hormonforstyrrende virkning i både mennesker og miljø. Forslaget blev dog trukket tilbage af Sverige med den begrundelse, at den harmoniserede klassificering endnu ikke var officielt vedtaget i REACH-Komiteen. Forslaget fremsættes igen primo 2016.

Hovedindsats: Danmark arbejder for, at kemikalieproducenternes registreringer under REACH forbedres og udarbejder stofvurderinger af mulige problemkemikalier

Danske stofvurderinger

Danmark fremsendte i 2015 stofvurderinger for fem ftalater og for UV-filteret Benzophenon-3 til ECHA. For alle seks stoffer er der lavet udkast til beslutninger, som anmoder industrien om at udføre testning af stofferne for at kunne afgøre, om der er grund til bekymring og dermed regulering for reproduktionstoksiske og/eller hormonforstyrrende effekter. De endelige beslutninger vedtages i REACH Medlemsstatskomiteen. Samtidigt blev der startet nye stofvurderinger for fire stoffer (tetrabromo-bisphenol A; 2,3-epoxypropyl neodecanoat; phenol og BPA epoxyresin). Alle fire stoffer er fra Listen Over Uønskede Stoffer (LOUS), og stofvurderingerne sker som opfølgning på de respektive LOUS-strategier. Disse vurderinger fremsendes i 2016. Endelig blev udkast til beslutninger for to andre danske stofvurderinger (TGMDA og benzophenon) vedtaget enstemmigt i medlemsstatskomiteen, og de endelige beslutninger med krav om yderligere testning af stofferne er sendt til industrien. Miljøstyrelsen kommenterede på 77 % af de andre landes udkast til beslutninger for stofvurderinger.

Tjek af industriens registreringer

ECHA er ansvarlig for at gennemgå industriens registreringer af deres kemikalier under REACH, herunder industriens forslag til yderligere tests for at sikre, at informationskravene er opfyldt. Danmark og andre medlemslande bidrager til dette arbejde ved at kommentere ECHA's udkast til afgørelser og eventuelt foreslå ændringer. Miljøstyrelsen har prioriteret at bruge færre ressourcer på dette i arbejde i 2015, hvilket skyldes, at der efterhånden er opnået enighed om, hvordan informationskravene under REACH skal fortolkes inden for forskellige områder, og at der derfor ikke længere er det samme behov for at kommentere på ECHA's beslutningsudkast. Miljøstyrelsen kommenterede i 2015 på 9 % af alle ECHA's udkast til beslutninger inden for industriens testforslag og på 3 % af beslutningsforslagene for ECHA's kontrol af registreringsoplysninger.

Hovedindsats: Danmark tager aktivt del i det europæiske kontrolsamarbejde

Deltagelse i europæisk og internationalt kontrolsamarbejde, kontrol af REACH og biocider

Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion har i 2015 været aktiv i det europæiske tilsynsnetværk, Forum, om håndhævelse af REACH, CLP (klassificering og mærkning) og PIC (forudgående informationsudveksling inden eksport af særligt farlige stoffer) ved at deltage i alle netværksmøder, have formandsskabet i

arbejdsgruppen om informationsudveksling, deltaget med 2 eksperter i 2 forskellige arbejdsgrupper om henholdsvis informationsudveksling og om en workshop om kontrol med CLP, og afholdt en workshop om kontrol af CLP. Herudover har Kemikalieinspektionen deltaget i et fælles pilottilsynsprojekt om kontrol med anvendelsen af de 2 godkendelsespligtige stoffer, musk xylen og MDA. 34 virksomheder, som tidligere havde oplyst, at de importerede stofferne, blev kontrolleret. Ingen af virksomhederne importerede eller anvendte stofferne mere. I det uformelle europæiske kemikalietsynsnetværk, CLEEN, har Kemikalieinspektionen deltaget i årets netværksmøde, hvor hovedtemaet var biocider. Kemikalieinspektionen prioriterer desuden at deltage aktivt i EU's administration- og kontrolgruppers møder på kosmetikområdet PEMSAC, og på elektronikområdet i ROHS-netværksgruppen. I nordisk sammenhæng har Kemikalieinspektionen været vært for årets kemikalietsynsnetværksmøde under det danske formandskab i 2015. Kontrolområdet er også omfattet af den indgåede aftale om dansk-svensk kemi-samarbejde, hvor samarbejdet startede op i 2015 med særlig fokus på tilsynssamarbejde på området forbrugerprodukter og biocider og udveksling af inspektører.

Hovedindsats: Danmark udvikler værktøjer til at opnå ny viden om farlige kemikalier, herunder mhp. at virksomheder kan substituere farlige kemikalier i produktionen.

Den danske QSAR database

Den nye danske QSAR-database blev offentliggjort på internettet i november 2015. Database indeholder forudsigelser af en lang række fysisk-kemiske og toksikologiske og økotoxikologiske egenskaber for omkring 600.000 forskellige stoffer baseret på tre forskellige beregningsmodeller og en konsensusmodel samt avancerede søgemuligheder og kan bl.a. komme med forudsigelser for, om et stof er mutagent, allergifremkaldende eller giftigt over for fisk. Database indeholder desuden et modul, der gør det muligt at identificere og screene stoffer, der ligner et givent udgangsstof, hvilket kan anvendes af virksomheder til at identificere mulige kandidater til substitution. I forbindelse med offentliggørelsen blev der afholdt en international workshop med deltagelse af virksomheder, konsulenter, myndighedspersoner og forskere.

Testmetoder til identificering af hormonforstyrrende stoffer

2015 bød på to store fremskridt i forhold til identificering af hormonforstyrrende stoffer. Det nye udvidede et-generationsstudie blev vedtaget som et datakrav under REACH efter en lang indsats fra bl.a. de danske myndigheder. Dette studie, som primært er relevant for højtonnagestofferne (over 1000 tons per år), indeholder særlige undersøgelser af effekter, der kan udløses af hormonforstyrrende stoffer. Der blev desuden, på baggrund af dansk forarbejde, vedtaget en opdateret OECD test guideline til screening af reproduktionsskadelige effekter. Opdateringen er af stor vigtighed, da den også åbner mulighed for at få informationer om nogle hormonforstyrrende effekter som en del af standardinformationskravene for en del af lavtonnagestofferne under REACH (10-100 tons per år), som har registreringsfrist i 2018.

Hovedindsats: Danmark og EU øger tempoet med at godkende biocider og arbejder sammen med virksomhederne for bæredygtig brug af biocider.

Gennemførelse af biocidforordningen

Der har i 2015 fortsat været særligt fokus på gennemførelsen af den nye biocidforordning, som fik virkning fra 1. september 2013. Både arbejdet med at risikovurdere aktivstoffer på EU-niveau og biocidprodukter i Danmark er steget i tempo, og der er også arbejdet videre med at fastlægge administrative og tekniske retningslinjer for en række detaljerede bestemmelser i forordningen med betydning for beskyttelsesniveauet, og for at sikre en ensartet godkendelsespraksis mellem EU-landene. Målet for Danmarks deltagelse i arbejdet har været at sikre et højt beskyttelsesniveau i Danmark og resten af EU, og dette er bl.a. sket ved at sammen med Tyskland udarbejde en retningslinje for vurdering af problematiske stoffer. Danmark har i 2015 deltaget i EU-arbejdet med at godkende aktivstoffer og bl.a. afsluttet risikovurderingen af aktivstoffet triclosan, der viste sig at kunne ophobes i naturen og skade miljøet. På baggrund af den danske anbefaling var der fuld enighed blandt de andre EU-lande om at forbyde stoffet i biocidprodukter. Der er i 2015 truffet omkring 40 beslutninger om aktivstoffer i EU med dansk deltagelse. Det forventes, at tempoet stiger betragteligt i 2016. Danmark støttede i 2015 sammen med 3 andre lande, Europa-Parlamentet og Rådet den retssag som Sverige havde anlagt mod Kommissionen for at ikke have fremlagt kriterier til vurdering af, hvornår et stof er hormonforstyrrende, sådan som biocidforordningen ellers kræver skulle være sket senest 2013. Kommissionen tabte retssagen i december 2015.

Information om biocider og biocidreglerne

Miljøstyrelsen har igangsat et informationsprogram rettet mod små og mellemstore danske virksomheder (SMV'er). Der er i 2015 gennemført en analyse for at afdække, hvordan det danske SMV-marked ser ud, og hvilke typer af informationer virksomhederne efterspørger, og hvordan fremtidige informationsaktiviteter kan gennemføres for at nå de relevante virksomheder. På baggrund af analysen vil der blive gennemført en række aktiviteter også i 2016-2017. Der er især i 2015 fokuseret på at informere om forordningens krav om at alle aktivstofleverandører skal være registrerede i EU. Desuden har Miljøstyrelsen fortsat en aktiv borgerrettet informationsindsats på Facebook om brug af biocider og alternativer i hverdagen, som har vist sig at være meget populær. Sidst i 2015 lanceredes en ny Bekæmpelsesmiddeldatabase, som kan tilgås via styrelsens hjemmeside. Her kan virksomheder og borgere orientere sig om, hvilke produkter der er godkendte, og hvordan de må bruges. Miljøstyrelsens biocidpanel, bestående af en bred kreds af forskellige interessenter, har afholdt to møder i 2015 med fokus på bl.a. biocidforordningens muligheder for substitution af særligt problematiske stoffer, desinfektionsmidler som nyt godkendelsesområde og biocidbehandlede artikler.

Bæredygtig anvendelse af biocider

Der blev offentliggjort en rapport om muligheder i det fortsatte arbejde med bæredygtig anvendelse af biocider. Rapporten giver et overblik over eksisterende løsninger og værktøjer, et bud på prioritering i forhold til en dansk indsats, anbefaler initiativer på nationalt niveau og initiativer som Danmark bør søge at påvirke på EU-niveau. Miljøstyrelsen offentliggjorde en forskningsrapport, der viser, at rotte- og musegifte, såkaldte antikoagulanter, i høj grad spreder sig til smårovdyr i naturen. Forskningsprojektet var finansieret via bekæmpelsesmiddelforskningsprogrammet. På baggrund af rapporten er samarbejdet med Naturstyrelsen styrket omkring reguleringen af brug af rottegift, og der er også etableret et partnerskab i regi af Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram om giftfri rottebekæmpelse sammen med bl.a. virksomheder i bekæmperbranchen, forskere og kommuner. Miljøstyrelsen deltager også aktivt i EU-arbejdet med at udvikle fælles risikobegrænsende foranstaltninger ved brugen af rottegift.

***Hovedindsats:** Dansk viden skal bruges til indflydelse på EU-regulering i forhold til udvikling af kriterier og fastsættelse af grænseværdier. Samarbejde mellem forskere og myndigheder og ny viden.*

Aktiv dansk involvering i EU-arbejdet om kriterier for hormonforstyrrende effekter

Miljøstyrelsen har fortsat deltaget aktivt i EU-arbejdet om fastsættelse af kriterier for identifikation af hormonforstyrrende stoffer. I forbindelse med EU-Kommissionens konsekvensanalyse af indførelse af kriterier for hormonforstyrrende stoffer, afgav Miljøstyrelsen i januar 2015 høringssvar i den offentlige konsultation, hvor Kommissionen indkaldte data til brug for konsekvensanalysen. Danmark argumenterede for at indføre strengt videnskabelige kriterier, der alene er baseret på fareidentifikation, og fremsendte blandt andet den nordiske rapport "Cost of Inaction", hvori det er beregnet, at de samfundsmæssige omkostninger ved udsættelsen for hormonforstyrrende stoffer udgør mindst 4,5 mia. kr. om året i EU udelukkende som følge af skader på mandlig reproduktion. Hertil kommer andre mulige effekter, som ikke er medtaget i beregningerne. Rapporten blev udarbejdet af Miljøstyrelsen i samarbejde med myndigheder fra de andre nordiske lande i 2014.

Samarbejde mellem forskere og myndigheder og opbygning af ny viden.

I 2015 har Center for Hormonforstyrrende Stoffer (CeHoS) fortsat det arbejde, der blev igangsat i 2014. Centrets arbejdsopgaver omfatter 1) videndelingsaktiviteter, som inkluderer kvartalsvise litteraturopdateringer, afholdelse af videnskabelige workshops og informationsmøder samt ad hoc rådgivning, og 2) videnopbygningsaktiviteter i form af projekter. Centrets årlige offentlige informationsmøde blev afholdt den 7. oktober 2015 med over 100 deltagere. Centret har også medvirket ved forskellige pressekontakter og rådgivning af Miljø- og Fødevareministeriet i forbindelse med arbejdet i EU i forhold til hormonforstyrrende stoffer. Centrets arbejdsprogram har i 2015 fokuseret på gennemførelse af de igangværende projekter vedrørende hormonforstyrrende effekter af perfluorede stoffer, udsættelse af fostre for hormonforstyrrende stoffer og efterfølgende effekter i teenagepiger, samt undersøgelser af effekter af hormonforstyrrende stoffer i muslinger og ørreder. Projektet vedrørende hudoptagelse af hormonforstyrrende stoffer hos unge mænd med en bestemt (filaggrin) mutation er afsluttet og afrapporteret til styregruppen. Ligeledes er der gennemført et projekt om muligheder for at lave kvantitative risikovurderinger af udsættelsen for hormonforstyrrende stoffer.

Dansk ekspert til EU

Danmark har frem til juni 2015 haft en national ekspert i EU-Kommissionen, som arbejdede med hormonforstyrrende stoffer under DG Miljø. Forberedelserne på udstationering af en ny national ekspert er igangsat.

Hovedindsats: Kortlægning af stofferne på LOUS skal danne grundlag for indspil til fremtidige tiltag

LOUS (Listen Over Uønskede Stoffer)

Kortlægning og strategi er udarbejdet for alle stoffer på LOUS. Implementeringen af strategierne er igangsat og for en del stoffers vedkommende afsluttet. For andre er implementeringstiltag stadig undervejs. I 2015 har fokus været på af færdiggørelse af kortlægninger og udarbejdelse af strategier for de sidste 20 stoffer fra listen. Med baggrund i disse er der lavet fem EU-rettede strategier i form af RMOA'er (Risk Management Option Analysis) med angivelse af, om yderligere tiltag er hensigtsmæssige. En række implementeringstiltag er igangsat i forhold til strategierne, f.eks. en undersøgelse af børns udsættelse for kemiske stoffer, særligt opløsningsmidler som toluen, i børneværelset, kortlægning af den erhvervsmæssige udsættelse for parfumestoffer, afdækning af årsagerne til fortsat udvikling af nikkelallergi, indsamling af viden om forekomsten af klorparafiner (SCCP og MCCP) i byggeaffald, udarbejdelse af indkøbsvejledninger i forhold f-gasser, planlægning af en informationskampagne om parfume til teenagerne, der løber af stablen i foråret 2016, og udarbejdelse af kvalitetskriterier for udvalgte stoffer.

I 2015 blev der desuden gennemført en ekstern evaluering af LOUS projektet (for perioden frem til foråret 2015). Konklusionerne i evalueringen indikerer en høj kvalitet i arbejdet, både fagligt og procesmæssigt, og at inddragelse af interessenter har været professionel, åben og inddragende. Desuden anføres det, at kortlægningerne kunne have været mere ensartede og tydeligere i deres konklusion.

Som opfølgning på hele projektet forberedes der en faglig afslutningskonference, som finder sted den 28. april 2016. I den forbindelse udarbejdes der også en pjece med en oversigt over nogle af projektets resultater.

Hovedindsats: Dansk viden om nanoteknologi skal bidrage til udviklingen af en fælles EU-løsning

Nano

Nano-indsatsen "Bedre styr på Nano" 2012-2015 blev afsluttet december 2015. Formålet med indsatsen har været at skabe øget klarhed over brugen og konsekvenserne for forbrugere og miljø ved anvendelsen af nanomaterialer. Bekendtgørelse om indberetning til [Nanoproduktregisteret](#) trådte i kraft juni 2014 med krav om, at virksomhederne indberetter første gang senest den 30. august 2015 for perioden 20. juni 2014 til 20. juni 2015. Nanoproduktregisteret er tilgængeligt via Virk.dk og modtager indberetninger fra importører og producenter om produkter indeholdende nanomaterialer på det danske marked. Til registeret er der udarbejdet en vejledning, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside i både dansk og engelsk udgave. Der er oprettet en help desk, der besvarer spørgsmål om registeret, og der publiceres løbende FAQ'er på Miljøstyrelsens hjemmeside. De i alt 30 gennemførte projekter under indsatsen har sigtet på at skabe overblik over eksisterende viden samt at tilvejebringe relevant ny viden for således at skabe et samlet overblik over nanomaterialers betydning for miljø og forbrugere i Danmark. I 2015 blev der fokuseret på at samle op og konkludere på den viden, som er blevet genereret i løbet af den 4-årige indsats. Ligeledes er der udarbejdet en kort, sammenfattende rapport "Bedre styr på nano – sammenfatning af resultaterne af den 4-årige danske indsats om nanomaterialer", som er oversendt til aftalekredsen. Samtlige rapporter er publiceret på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Miljøstyrelsen har i løbet af 2015 været vært for to møder i det tværfaglige netværk om nano, deltaget i følgegruppen til Dansk Center for Nanosikkerhed og i en særlig arbejdsgruppe om nanomaterialer, nedsat under Arbejdsmiljørådet. Miljøstyrelsen arrangerede december 2015 en afsluttende workshop med deltagelse af danske og internationale forskere, myndigheder, virksomheder og NGO'er, hvor også aftaleparterne bag Kemikalieindsatsen var inviteret.

Link til nano-indsatsen: <http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/miljoestyrelsens-nanoindsats/resultater-af-bedre-styr-paa-nano-indsatsen/>

Under partsmødet om den globale kemikaliestrategi Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM) i september 2015 fokuserede Danmark blandt andet på at få fastlagt yderligere aktiviteter i forhold til de særligt politisk prioriterede områder om ”Kemikalier i produkter” og ”Hormonforstyrrende stoffer”. Miljøstyrelsen har desuden en repræsentant siddende i UNEP’s vejledende gruppe om hormonforstyrrende stoffer. Under partmøderne for hhv. Stockholm- og Rotterdamkonventionen i maj 2015 arbejdede Miljøstyrelsen for yderligere implementering af konventionerne. For Rotterdamkonventionen var der særligt fokus på optagelsen af yderligere stoffer. Der var foreslået optagelse af fem stoffer, men der kunne kun opnås enighed om at optage pesticidet methamidofos. Der blev igen fra få lande blokeret for optagelsen af asbest og paraquat. Under Stockholmkonventionen var der foreslået optagelse af tre stoffer (pentachlorphenol (PCP), polychlorerede naftalener (PCN) og hexachlorbutadien (HCBDD)). Alle tre stoffer blev optaget, men for PCP skete optagelsen først efter en afstemning på konferencen. Der blev på konferencen desuden ophævet en række udtagelser for anvendelsen af PFOS og nedsat en komite, som skal evaluere konventionens effekt. I forhold til vedtagelsen af FN’s 17 nye bæredygtighedsmål i New York i september 2015 havde Danmark også fokus på at få inkluderet henvisninger til sikker håndtering af kemikalier og affald. Der blev ikke vedtaget et separat mål om kemikalier, men håndteringen af kemikalier og affald og nedbringelsen af forurening fra disse indgår i flere undermål, f.eks. målene om bæredygtigt forbrug og produktion, sundhed, vand og byer.

Beskyttelse af det arktiske område

Danmark har via Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) samarbejdet fortsat arbejdet med at overvåge problematiske stoffer i Arktis og identificere nye POP stoffer (persistente organiske miljøgifte) i området. Det består af monitoring og screening af stofferne i udvalgte arktiske dyr for at undersøge, om stofferne ophobes i Grønland. Viden om stoffernes tilstedeværelse i Grønland og Arktis bidrager til relevante tiltag vedr. regulering og udfasning under de globale aftaler. AMAP data har blandt andet bidraget til vurderingen af effektiviteten af Stockholmkonventionen, og med data til Stockholmkonventionens videnskabelige komite (POPRC), som vurderer om nye stoffer bør optages under konventionen, f.eks. er leveret data om de kortkædede chlorparafiner (SCCP’er), som bl.a. ophobes i miljøet i Grønland.

2. Giftfri produkter

Hovedindsats: Miljøstyrelsen undersøger i højere grad om kemikalier i konkrete forbrugerprodukter udgør en risiko eller hindrer genanvendelse

Undersøgelser forbrugerprodukter

I 2015 har Miljøstyrelsen afsluttet og publiceret otte undersøgelser af forbrugerprodukter. Heraf fem undersøgelser om kortlægning og risikovurdering af produkter indenfor børneområdet, der indgår som en del af Børnekemipakken:

1. Børneinstitutioners anvendelse af materialer fra brugte produkter. Undersøgelsen viste, at man skal tænke sig om i forhold til børnenes udsættelse og som udgangspunkt kun bør anvende materialerne til et formål, som de oprindeligt var tiltænkt. Der kan være høje koncentrationer af f.eks. bly og andre problematiske stoffer i brugte materialer.
2. CMR-stoffer i legetøj – kontrol og risikovurdering. Undersøgelsen prioriterede produkter, der tidligere har vist problemer, så som legetøj, der følger med blade eller magasiner, legetøj, man trækker i en automat, og generelt produkter i den meget billige ende. CMR-stofferne findes i et bredt udvalg af legetøjsprodukter, men i koncentrationer som ligger under de tilladte grænser for de enkelte CMR-stoffer. Der var ingen risiko ved de testede produkter. De indeholder generelt lave mængder af skadelig kemi, og kemien kommer ikke ud af legetøjet.
3. Ftalater i legetøj og andre børneprodukter. Undersøgelsen viste, at ni produkter ikke overholdt gældende lovgivning. Af de 35 ’andre børneprodukter’, der blev analyseret for ftalater, indeholdt 10 produkter en eller flere ftalater i koncentrationer over 1 %. Eksponeringen fra de enkelte ftalater i de enkelte produkter udgjorde ikke en risiko. Den samlede eksponering af flere ftalater med antiandrogene effekter fra flere forskellige kilder i et realistisk worst-case scenarie kan udgøre en sundhedsrisiko for 6-årige børn.
4. Polyfluoralkylforbindelser (PFAS) i tekstiler til børn. Undersøgelsen testede regntøj, flyverdragter, autostole og køreposer. Kortlægningen viste fund af PFAS-stoffer i 15 produkter. Stofferne udgør ikke en sundhedsmæssig risiko i sig selv i de niveauer børnene udsættes for ved brug af tekstilerne,

men det er stadig en god idé at gå efter svanemærkede produkter, eller produkter mærket med EU Blomsten, for det kan ikke udelukkes, at de kan udgøre en risiko, når børn udsættes for stofferne fra flere kilder samtidig.

5. Kemiske stoffer i autostole og andre produkter med tekstil til børn. Undersøgelsens fokus var på produkter til små børn i alderen 0-3 år. Små børn er særligt udsatte, da de ofte tygger og sutter på genstande eller er i berøring med produkterne i længere tid - f.eks. når de ligger eller sidder i en autostol. Tre produkter (en autostol, bæresele og en liftmadras) viste sig at udgøre en risiko pga. afgivelse af en eller flere af tre chlorerede flammehæmmere, der kan være kræftfremkaldende. Desuden blev der fundet for høje værdier af ftalaten, DIDP, og indikationer for azofarvestof i to forskellige autostole. Salget af produkterne blev stoppet.

Endvidere er der gennemført en vurdering af følgende produktområder: UV-filtre, lugt fra el-sparepærer, konserveringsmidler i kosmetiske produkter samt methylisothiazolinon i forbrugerprodukter. Resultaterne fra rapporterne anvendes dels som bidrag til indspil til EU-arbejde med restriktioner, f.eks. om forbud mod MI eller andre konserveringsmidler og dels til at give forbrugerrettede råd i Danmark. F.eks. er de vurderede sparepærer indsendt af bekymrede forbrugere, fordi de lugtede ubehageligt. Miljøstyrelsen har i 2015 arbejdet videre med at fremme en fælles metode i EU om, hvordan man skal vurdere risikoen af kemikalier i produkter. Der er udarbejdet en vejledning, fordi det igennem de indberetninger, der kommer fra alle EU-lande til et fælles rapporteringssystem – RAPEX – om forbrugerprodukter, der udgør en risiko, er blevet klart, at landene har forskellige tilgange og dermed resultater til vurderingerne.

Miljøstyrelsen har i 2015 igangsat fem nye undersøgelser om kortlægning og risikovurdering af forbrugerprodukter indenfor bl.a. børneområdet, som afsluttes løbende i 2016. Det drejer sig om visse allergifremkaldende stoffer i legetøj og kosmetik, undersøgelse af børnetæpper, afgangning fra levende lys, migration af ftalater og et forprojekt om 3D-printere.

Hovedindsats: *Produkter til børn og unge kontrolleres effektivt og undersøges for, om de er problematiske for børnene*

Kontrol af børnekemi, herunder særligt fokus på produkter fra tredjelande

Kemikalieinspektionen har i 2015 gennemført syv tilsynskampagner med særlig fokus på børn, unge og de ufødte børn under *Børnekemiindsats 2013-2016*. Tilsynsåret var primært målrettet tøj, tekstiler og sko til børn og unge, herunder specielt produkter fra tredjelande.

Kampagnerne fordelte sig på:

- Nitrosaminer og nitroserbare stoffer i balloner
- Indholdet af ftalater og bly i vedhæng til looms
- Udklædningstøj til fastelavn
- Tekstiler til sovemiljøet
- Overtøj
- Sko
- Containerkontrol af importeret tøj, tekstiler og sko – fra tredjelande.

Containerkontrollen blev gennemført i samarbejde med SKAT og Sikkerhedsstyrelsen. Resultaterne af tilsynskampagnerne er tilgængelige på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Link til Børnekemi 2015 – kontrolindsatsen: <http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/tilsyn-og-haandhaevelse/tilsynskampagner/boerne kemi-kontrolindsatsen-2015/>

Hovedindsats: *Videncenter for Allergi forlænges i perioden 2014-2017 for at samle og formidle viden, som kan danne grundlag for forebyggelse af allergi, herunder regulering*

Videncenter for Allergi

Videncenter for Allergi er placeret på Gentofte Hospital, og er en af Region Hovedstadens Global Excellence Centre udnævnt først i 2010 og genudnævnt i 2014 på baggrund af en international bedømmelse. Videncenteret administrerer det nationale overvågningssystem for allergi over for kemiske stoffer. Det fungerer på baggrund af indberetninger fra speciallæger i hudsygdomme og hudafdelinger fordelt i landet. Antallet af rapporter har været stigende gennem årene, og i 2015 blev der indrapporteret mere end 6.000 tilfælde. Videncenter for Allergi har gennemført en række projekter med henblik på at generere ny viden. I 2015 blev denne viden publiceret i 48 videnskabelige artikler om allergi, risikofaktorer og forebyggelse og 1 ph.d. afhandling. De videnskabelige artikler handler blandt andet om konserveringsmidlet MI, som er årsag til en epidemi af kontaktallergi i Europa med mindst 1.000 nye

tilfælde af allergi i Danmark forårsaget af kosmetiske produkter og maling. I flere år har det været diskuteret i EU, om MI forsat skal være tilladt i kosmetik, specielt har der ikke været enighed om, hvorvidt det kan fortsat anvendes i flydende sæber. Videncenter for Allergi har sammen med svenske forskere påvist i eksperimenter, at alle med MI-allergi får allergiske symptomer ved brug af flydende sæbe med MI i. Dette er data, som indgår i den vurdering, som Kommissionen aktuelt foretager. Krom er en anden hyppig årsag til allergi, og frigivelse af krom fra læder blev forbudt i EU i 2013 på dansk forslag. Videncenter for Allergi har udviklet en spottest, som på få minutter kan afsløre, om krom frigives fra metal eller læderprodukter, man er i kontakt med, og derved hjælpe med at identificere kilder til svært vedvarende allergisk eksem. Forebyggelse af parfumeallergi diskuteres fortsat internationalt, og i 2015 gennemførte Videncenter for Allergi en undersøgelse af livskvalitet blandt patienter med parfumeallergi i flere europæiske lande. De første resultater ventes i løbet af 2016. En tredjedel af de videnskabelige artikler er udarbejdet i et internationalt samarbejde med europæiske og amerikanske forskere. Videncenterets forskere er medlem af forskellige nationale og internationale komiteer fx i EU, hvilket giver mulighed for direkte formidling af Videncenterets resultater og anden faglig viden. Videncenter for Allergi har i 2015 blandt andet haft 134 henvendelser fra journalister, 50 fra firmaer, 87 fra myndigheder og 148 fra borgere om allergi over for kemiske stoffer.

Link til videncenterets hjemmeside: <http://www.videncenterforallergi.dk/>

Hovedindsats: Forbrugerne informeres på nye måder, så de kan træffe oplyste valg om produkter med kemikalier. Der er fokus på samarbejde til udvikling af miljørigtige produkter.

Informationsstrategi

Miljøstyrelsen har i 2015 fortsat indsatsen indenfor rammerne af strategien for forbruger-kommunikation for perioden 2014-2017. Visionen er, at forbrugerne skal kunne træffe oplyste og miljøvenlige valg om kemikalierne i deres hverdag. Det sker ved at bringe viden af høj faglig kvalitet i spil på relevante og utraditionelle måder, så forbrugerne gives nem adgang til letforståelig information om risikoen ved skadelige kemikalier.

Forbrugerinformation/samarbejder

Efter ønske fra hudlæger er der udarbejdet materiale til forbrugerne om indberetning af uønskede virkninger fra hverdagsprodukter som kosmetik, tekstiler, rengøringsmidler og legetøj.

<http://mst.dk/borger/kemikalier-i-hverdagen/indberet-gener/>

Som opfølgning på LOUS-strategien om parfumestoffer er der igangsat adfærdsmålinger af unge pigers brug af parfumerede produkter. Formålet med at prioritere den målgruppe er, at de i den alder netop er i gang med at lægge deres vaner for fremtiden. Informationsindsatsen lanceres i starten af 2016.

I efteråret 2015 gennemførte Miljøstyrelsen en forbrugerkampagne for at gøre forbrugerne opmærksomme på den nye faremærkning, som er indført med CLP forordningen og endelig implementeret i juni 2015. Kampagnens budskaber ("Undgå ulykker. Vend beholderen. Læs etiketten") blev spredt via partnerskaber med detailhandelen, via digital annoncering og sociale medier (Facebook), via en YouTube film med Peter Mygind som ambassadør og via MSTs egen hjemmeside og PR. Kampagnen baseredes tillige på nudging.

I efteråret 2015 afholdtes en fælles Nordisk Workshop om risikokommunikation, hvor det blev klart, at landene med fordel kan drage nytte af hinandens erfaringer.

Partnerskab for tekstiler blev afsluttet i 2015. En større involveringsproces gennem flere år af virksomheder, brancheorganisationer, myndigheder, designere, undervisningsinstitutioner mv. resulterede i en vejledning til tekstilindustrien med det formål bedre at kunne håndtere leverandørernes anvendelse af kemi i tekstilproduktionen. Vejledningen er offentliggjort på Dansk Mode & Textils hjemmeside. Resultatet var desuden en projektskitse til et teknologisk udviklingsprojekt om at anvende havvand i indfarvningen af tekstiler.

Undervisningsmateriale

Gennem samarbejde med Sex & Samfund er der publiceret materiale til forskellige niveauer i folkeskolen om kemikalier i produkter og for de ældste klasser også opgaver, der skal få de unge til at overveje mulige sammenhænge til fertilitet. Materialet er en del af Uge 6-kampagnen om seksualundervisning.

I 2015 lancerede MST et web-baseret undervisningsmateriale "MaybeBaby" til gymnasierne om faktorer, der kan påvirke fertiliteten. Materialet er udarbejdet i samarbejde med Sundhedsstyrelsen og Fødevarerstyrelsen og med en bred interessentinddragelse af bl.a. gymnasieelever og undervisere. Link til kampagnens hjemmeside: <http://maybebaby.dk/>

I Nordisk regi har Miljøstyrelsen bidraget til at udvikle en hjemmeside til brug for undervisning om faremærkerne i folkeskolen ("Hannas hus", www.hannashus.dk). Dette projekt blev finansieret af Nordisk Ministerråd, og hjemmesiden er tilgængelig på alle de nordiske sprog. Der er blevet lavet en mindre PR indsats for at promovere hjemmesiden med digital annoncering på folkeskolen.dk og med en nyhed bragt i forskellige online nyhedsbreve for lærere. Der er givet tilsagn om midler til videreudvikling af hjemmesiden i 2016.

Facebook

Miljøstyrelsens Facebookside om Hverdagskemi kører videre og vurderes at være en god kanal til at komme ud med relevante korte budskaber om kemi i hverdagens produkter. Det er en populær informationskanal med 20.000 brugere, som også bruges til at sprede de løbende kampagner om f.eks. energisparepærer, gravide og kemi og nye krav om faremærker. Der er gennemført oplysningskampagner om nye krav om faremærker både til virksomheder og forbrugere, således at forbrugerne er opmærksomme på at håndtere kemiske produkter sikkert.

Flere miljømærkede produkter og tjenester

Miljøstyrelsens resultatkontrakt med Dansk Standard/Miljømærkning Danmark omfatter den daglige miljømærkeadministration i Danmark mht. licensansøgning, kontrol og tilsyn, information og markedsføring og kriterieudvikling. Hovedansvaret for disse aktiviteter ligger hos Miljømærkning Danmark. Produkter med EU Blomsten og Svanemærket er blandt de produkter på markedet, der har den mindste miljøpåvirkning i hele produktets livscyklus. Miljømærkerne har fokus på at substituere miljøfarlige og problematiske kemikalier i produktionen og i det miljømærkede produkt. Miljømærkede produkter er en nem måde for forbrugerne at træffe et miljørigtigt produktvalg i købsituationen. Miljøstyrelsen har også i 2015 skubbet på udviklingen mod flere miljømærkede produkter og tjenester ved at udbyde konsulentmidler til virksomheders miljømærkning af produkter eller virksomheden selv. De første projekter er afsluttet i 2015 og resulterede i 13 ny svanemærkede butikker, mens de øvrige afsluttes i 2016. En svanemærket butik skal bl.a. have et højt udbud af miljømærkede og økologiske produkter, og reducere affaldsmængden og forbruget af el og vand i butikken. Omsætningen af svanemærkede produkter og tjenesteydelser i Danmark var i 2014 mere end 7 mia. kr.

Hovedindsats: *Der etableres et nyt Kemikalieforum til facilitering af dialog mellem interessenter, sikre kommunikation og pege på nye løsninger*

Kemikalieforum er nedsat som led i Kemikalieindsatsen 2014-17 efter ønske fra interessenterne på kemikalieområdet. Medlemmerne er miljø- og fødevarerministeren, miljøordførerne i Folketingets Miljø- og Fødevarerudvalg, DI, Dansk Erhverv, Plastindustrien, Brancheforeningen SPT, Forbrugerrådet TÆNK, Det Økologiske Råd, Danmarks Naturfredningsforening, Videncenter for Allergi, Center for Hormonforstyrrende Stoffer, Danmarks Tekniske Universitet, Miljømærkning Danmark, CO-Industri, 3 F, Arbejdstilsynet, Sundhedsstyrelsen, Fødevarerstyrelsen og Miljøstyrelsen. Kemikalieforums hovedformål er dialog, videndeling og samarbejde. Det har bl.a. været hensigten at forsøge at skabe en "lukket-rum-relation" mellem interessenterne på kemikalieområdet med henblik på muligheden for at finde nye fælles fodslag. Kemikalieforum har i 2015 fundet fælles fodslag: Med udgangspunkt i miljøministerens REACH UP initiativ, jf. ovenfor, og på baggrund af oplæg fra en ad hoc arbejdsgruppe bestående af DI, Dansk Erhverv, Forbrugerrådet TÆNK og Det Økologiske Råd har Kemikalieforum udarbejdet et fælles brev -OutREACH UP. Kemikalieforums brev påpeger de samme problemstillinger som REACH UP-brevet om den manglende fremdrift i EU's kemikaliearbejde. Brevet er sendt til Kommissionen og til ECHA, og Kemikalieforums medlemmer kan sende det til deres europæiske samarbejdspartnere, som kan bruge det til at lægge pres på Kommissionen fra deres side. På den måde bliver der lagt krydspres på Kommissionen på tværs af interessenter og på tværs af medlemsstater. Ifølge forretningsordenen er formandskabet rullende. Miljøministeren startede med at have formandskabet i 2014 og afholdt 2 møder. DI, ved miljøpolitisk chef Karin Klitgaard, overtog formandskabet fra 1. januar 2015 og har holdt 2 møder. Det første møde omhandlede OutREACH UP-brevet og substitution af medicinsk udstyr med ftalater. Det andet møde blev afholdt som heldagsmøde med virksomhedsbesøg hos BASF i Ballerup med emnet hormonforstyrrende stoffer. Miljøstyrelsen har i december 2015 gennemført en midtvejsevaluering af Kemikalieforum blandt forummets medlemmer undtaget ordførerne. Evalueringen viser stor tilfredshed med, at Kemikalieforum i praksis styrker

videndeling, dialog og samarbejde på kemikalieområdet – også helt konkret med fælles udspil. 93,3 pct. af de af Kemikalieforumets medlemmer, som deltog i undersøgelsen oplever således, at forummet har levet op til målsætningen. 6,7 pct. (1 svar) har ikke konkret forholdt sig til spørgsmålet, men giver ikke udtryk for utilfredshed.

Hovedindsats: Særlig fokus på information om regler til små- og mellemstore virksomheder. Dialog og samarbejde med bl.a. netværk og brancher for at give målrettet og lettilgængelig information

Øget kommunikation til producenter og importører

Miljøstyrelsen har lavet 2 målrettede informationsindsatser til små- og mellemstore virksomheder om reglerne inden for kosmetik (<http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/fokus-paa-saerlige-produkter/kosmetik/>) og elektronik (<http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/fokus-paa-saerlige-produkter/kemi-i-elektronik/>) Indsatserne er blevet til gennem dialog med brancherne. Indsatsen er en del af Børnekemipakken. Der er gennemført eftermålinger af informationskampagnerne til virksomheder fra 2014 om legetøj (<http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/fokus-paa-saerlige-produkter/legetoej/>) og tekstiler (<http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/fokus-paa-saerlige-produkter/tekstiler-til-boern/>). Miljøstyrelsen har i 2015 gennemført informationskampagne til små og mellemstore virksomheder om registreringspligten under REACH forordningen. Kampagnen søgte at nå ud til mindre virksomheder, der ikke forventes at have megen viden om REACH, og gøre opmærksom på, at de skal tjekke, om der er registreringspligt for kemiske stoffer i deres varer. Samtidig advares de om, at det kan være nødvendigt at gå i gang med det praktiske arbejde allerede nu, selv for de virksomheder der først har endelig registreringsfrist i 2018. Information blev udbredt via annoncer og artikler i relevante medier (fagtidsskrifter mv.) og blev koordineret med en ny opdateret hjemmeside på mst.dk med særlig fokus på registreringspligten under REACH (<http://mst.dk/virksomhed-myndighed/kemikalier/reach/registrering/>).

Hovedindsats: Øget fokus på samarbejde om kontrol mellem myndigheder, f.eks. SKAT og Sikkerhedsstyrelsen

Nationalt samarbejde om markedsovervågning

Kemikalieinspektionen deltager aktivt i det danske Markedsovervågningsudvalg og udvalgets arbejdsgruppe, Produktsikkerhedsnetværket. I 2015 har det særligt været prioriteret at fortsætte samarbejdet med Sikkerhedsstyrelsen og SKAT om kontrollen med produkter til børn og unge, jf. ovenfor om arbejdet med initiativer for sikre produkter til børn. Kemikalieinspektionen har i 2015 samarbejdet med Arbejdstilsynet om tilsynet med REACH og CLP i en tilsynskampagne om spraydåser, som anvendes i autobranschen. I 2015 startede samarbejdet mellem Kemikalieinspektionen, Naturstyrelsen og kommunerne om kontrol med brugen af biocidholdige produkter til rottebekæmpelse, jf. ovenfor.

3. Ressourcer i kredsløb

Hovedindsats: Der skal i højere grad ske en prioriteret indsats på tværs af kemikalieområdet og andre områder, f.eks. ressource- og affaldsområdet.

Problematisk kemikalier var i 2015 et fokusområde under det Miljøteknologiske Udviklings og Demonstrationsprogram (MUDP). Der blev givet tilsagn om tilskud på 3,7 mio. kr. til udviklingsprojekter i danske virksomheder, som kan føre til reduktion af problematiske kemikalier i produkter og produktion. Der blev i 2015 gennemført et projekt om børneinstitutioners anvendelse af materialer fra brugte produkter. Som det fremgår ovenfor, pegede rapporten på, at man skal bruge materialerne med omtanke i forhold til børnenes udsættelse og som udgangspunkt kun bør anvende materialerne til et formål, som de oprindeligt var tiltænkt. Der kan være høje koncentrationer af f.eks. bly og andre problematiske stoffer i brugte materialer.

Europa-Kommissionen fremlagde december 2015 en pakke om Cirkulær økonomi. I handlingsplanen understreges den tætte forbindelse mellem øget brug af sekundære råvarer og kemikalierereguleringen, og Kommissionen vil igangsætte en analyse af og konkrete forslag til at håndtere samspillet mellem reguleringen af kemikalier, produkter og affald. Miljøstyrelsen har fulgt arbejdet frem til fremlæggelsen og vil også i 2016 prioritere arbejdet for at sikre et fortsat højt beskyttelsesniveau i forbindelse med anvendelse af såvel primære som sekundære råvarer.

Globalt er der arbejdet målrettet for at fortsætte det tættere samarbejde i kemikalier og affald, fx i konventionsregi. Dette er også kommet til udtryk i vedtagelsen af FN's nye globale bæredygtighedsmål (SDG). Danmark havde flere prioriteter i forhold til de nye mål, herunder bæredygtigt forbrug og produktion, og det lykkedes at få vedtaget et selvstændigt mål om dette

Hovedindsats: *Etablering af en ny facilitet til fremme viden om substitution af problematiske kemikalier med mindre farlige kemikalier eller helt andre løsninger.*

Substitutionspartnerskabet "Kemi i kredsløb"

Som et vigtigt led i regeringens kemikalieindsats finansierer Miljøstyrelsen med godt 13 mio. kr. over fire år et tværgående partnerskab ("Kemi i kredsløb"), der kan hjælpe danske virksomheder med at udfase skadelige stoffer i alt fra møbeltekstiler til medicinsk udstyr. Partnerskabet blev lanceret i december 2014, og har i løbet af 2015 etableret sig med en hjemmeside med en ressourceplatform, hvor der bliver adgang til beslutningsværktøjer og on-line kurser, efterhånden som de udvikles. Herudover udgiver partnerskabet et nyhedsbrev, og der er nedsat et crowdsurfing-panel af eksperter, som virksomheder kan bruge til at få ideer og inspiration til konkrete substitutionsopgaver. I 2015 afholdt partnerskabet 2 temamøder om henholdsvis substitution af ftalater og skadelig kemi i tekstiler. Målgruppen var en bred vifte af små og mellemstore virksomheder. Under partnerskabet igangsættes konkrete virksomhedsprojekter, hvor virksomheder arbejder med konkrete substitutioner med støtte fra partnerskabet. Den første ansøgning til virksomhedsprojekt om konkret substitution blev fremsendt ultimo 2015.